

Гнатюк Н.О., Дроздовська Т. М (Україна, Умань)

ЕКОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ФІТОНЦИДІВ В УМОВАХ УРБАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА

На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах значного розвитку міст промисловими підприємствами та збільшення кількості викидів в атмосферу, важливе значення має збереження екологічного стану навколишнього середовища. Особливе місце у системі відновлення посідає озеленення навколишньої території, а саме насадження рослин, які виділяють особливі речовини фітонциди, завдяки яким у повітрі значно менше хвороботворних бактерій та пилу.

Метою роботи є дослідження ролі фітонцидів у системі зелених насаджень урбанізованого середовища. Завдання полягає в дослідженні окремих видів рослин, які мають здатність до виділення фітонцидів в умовах урбанізованого середовища.

Проблема зелених насаджень посідає чільне місце серед найважливіших проблем міста. Озеленення є необхідністю, що доведено науковцями. Роль рослин можна звести до головного аспекту, а саме оздоровлення повітря, завдяки впливу фітонцидів. [5]

Леткі речовини рослин – фітонциди, утворюються вищими рослинами, які мають бактерецидну, фунгіцидну, протистоксидну дію та деякі з них, токсично діють на комах, кліщів, черв'яків та інших організмів. За даними досліджень, в комплекс фунгіцидів яблуні входять 28 компонентів (кислоти, спирти, альдегіди, кетони, прості та складні ефіри) їх біологічна активність обумовлена наявністю в складі сполук: алкалоїдів, глікозидів, хінонів, кислот, смол, масел. [6]

Встановлено, що в умовно чистому середовищі найвищу фітонцидну продуктивність має гірकोкаштан звичайний і горіх волоський, а найнижчу – липа серцелиста. На ділянках, що знаходилися в більш загазованому середовищі, фітонцидна активність клену гостролистого, берези повислої і липи серцелистої збільшувалася, порівняно з тими, що зростали на умовно чистій ділянці. [3]

За даними Г. С. Голофтєєвої, Н. М. Матвєєва[2,4] та інших авторів, фітонцидні виділення листків більшості досліджуваних видів рослин характеризуються високою та середньою фітонцидною активністю. Фітонцидна активність (ФА) дослідних екземплярів деревних рослин коливалась у широких межах. Усі види за ступенем фітонцидної дії умовно поділяють на 3 групи: з високою – ФА більше 10 умовних одиниць фітонцидності (УОФ), коли загибель найпростіших під дією летких речовин рослин відбувалась за термін до 10 хв., середньою ФА – від 10 до 5 УОФ, відповідно від – 10 до 20 хв. та низькою ФА – менше 5 УОФ (більше 20 хв.). Найвища ФА спостерігалась у *A. platanoides* на всіх дослідних ділянках. Найменшу фітонцидну дію виявив *F. excelsior*, проте у червні та вересні він характеризувався високою ФА. [1]

Таким чином фітонциди мають важливе значення у системі озелення урбанізованого середовища, а саме завдяки їх здатності виділяти леткі речовини, затримувати пил, зменшувати чисельність патогенних мікроорганізмів та сприяти покращенню екологічних умов навколишнього середовища.

Література

1. Глухов О. З. До вивчення фітонцидної активності деревних рослин в умовах урбанізованого середовища. / О. З. Глухов, С. О. Володарець // — Пробл. екол. та охорони природи техноген. регіону. — Донецьк: ДонНУ, 2010. — № 1 (10). — С. 35
2. Голофтєєва А. С. Влияние тяжелых металлов на фитонцидную активность растений микрофлору в условиях антропоэкосистемы: автореф. дис. канд. биол. наук: 03.00.16 «Экология» / А. С. Голофтєєва. – Калуга. 2006. – С. 22
3. Григорчук І. Д., Супрович Т. М. Аналіз фітонцидної активності деревних рослин в умовах м. Кам'янець-Подільського // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Біологія. – 2016. – №. 1. – С. 19
4. Матвєєв Н. М. Фитонцидность некоторых древесно-кустарниковых пород Днепропетровского ботанического сада / Н. М. Матвєєв // Фитонциды. Результаты, перспективы и задачи исследования. – К.: Наук. думка, 1972. – С. 132–134
5. Опаленко О. О. и др. Озеленення та благоустрій міських кварталів великих міст : дис. – НАУ, 2015. – С. 9